

# JORDBRUKSPRODUKTIONENS UTVECKLING

## NÅGRA SIFFROR TILL BELYSANDE AV DEN AK- TUELLA JORDBRUKSPOLITISKA DEBATTEN

*Av agronomen G. R. YTTERBORN,  
Sveriges Allm. Lantbrukssällskap, Stockholm.*

FÖR en fruktbar debatt rörande frågan om jordbrukspolitikens lämpliga inriktning torde ingenting vara viktigare än tillgång till ett möjligast säkert underlag för de olika frågornas bedömning. Detta gäller framför allt vid diskussion om långtidspolitik men det är även viktigt för vidtagande av åtgärder på kort sikt. Ingen vill förneka, att jordbrukspolitikens innefattar förutom ett långtidsproblem även ett problem på kort sikt, ty hur energiskt spörsmålen på lång sikt angripas, kommer man ej från dagens bekymmer. Att ge jordbrukspolitikens den ur jordbrukets och landets synpunkt lämpligaste inriktningen både för tillfället och på längre sikt innebär att kunna bedöma utvecklingen och utvecklingsmöjligheterna hos en rad av faktorer, varav jordbruket beror och vilka det påverkar, samt vilken betydelse eventuella åtgärder kunna få härför. Ju mera ett dylikt bedömande kan grundas på tidigare erfarenheter, desto säkrare kan prognosen göras och desto lämpligare åtgärder kunna utväljas. Historien är den bästa läromästaren är en sanning, som alltjämt gäller och som tyvärr ofta för mycket förbises. En fruktbar debatt om jordbrukspolitikens inriktning på lång sikt fordrar kännedom om å ena sidan jordbrukets produktion och saluöverskott och huru dessa påverkas av jorddelningspolitiken, teknikens utveckling, främst inom jordbruket och kommunikationsväsendet, jordbruksbefolkningen och dess fördelning på olika åldersklasser etc. samt å andra sidan avsättningsförhållandena och huru dessa påverkas av det allmänna framåtskridandet, konsumtionsvanan, befolkningens storlek, de olika produkternas pris- och inkomstelasticitet etc.

Meningen är icke att här i en kort artikel belysa de sammanhang, som här antytts och huru de påverka jordbrukets ekonomi. Avsikten är endast att i korthet söka klarlägga i huvudsak den sannolika utvecklingen av jordbrukets produktion och saluöverskott samt utrymmet för en sådan utveckling. Bristande kännedom rörande dessa ting har ofta lett till ofruktbara diskussioner. Här må blott erinras om de olika meningar, som gjort sig gällande i frågan om i vilken utsträckning de senaste årens stora hektarskördar av brödsäd äro att betrakta som normalskördar på lång sikt eller som mera tillfälliga. Å ena sidan har det gjorts gällande, att de äro ett uttryck för en lång tidsutveckling och att det förbättrade ekonomiska resultatet i jordbruket, till vilket de bidragit, vore att betrakta som ett led i en normal utveckling. Å andra sidan har det framhållits, att de i sin helhet äro tillfälliga och att det förbättrade ekonomiska resultatet under dessa år icke borde tillmätas någon betydelse för bedömningen av det ekonomiska läget i jordbruket på längre sikt. Sanningen torde som oftast är fallet ligga någonstans mittemellan.

Det är alldeles påtagligt att hektarskörden av brödspannmål undergått en långsiktig stegring även under perioden 1930—35. En dylik stegring är icke heller svår att förklara. Även om växtförädlingen under ifrågavarande period icke kommit med nya avsevärt högre avkastande sorter, så är det dock mycket sannolikt att äldre sorter med högre avkastning fått en större utbredning. Vidare kan man säkerligen räkna med någon stegring på grund av förbättrad odlingsteknik. Räknar man med, att trenden för hektarskördarna (den genomsnittliga utvecklingen) har formen av en rät linje<sup>1</sup>, så kommer tydligen sagda linje att beteckna vad man skulle kunna kalla normalskördar. Perioden 1866 till 1935 uppvisar enligt denna beräkningsmetod för vete en genomsnittlig skördestegring av 0,16 dt pr ha och år med en normalskörd 1866 av 12,6 dt och 1935 23,6 dt pr ha samt för råg en skördestegring av 0,06 dt pr ha och år med en normalskörd 1866 av 12,7 dt och 1935 17,1 dt pr ha. På längre sikt (10 till 15 år) kan, om på skördarna inverkan faktorer få göra sig gällande på samma sätt som hittills, sagda skördestegring betraktas som den mest sannolika. För råg kan möjligen förädlingen under de närmaste åren komma att spela en något större roll, varför årsskördestegringen möjligen kan beräknas bli något större än 0,06 dt pr ha och år. Utgår man emel-

<sup>1</sup> Trendlinjen har beräknats enligt medeltalsmetoden.

*G. R. Ytterborn*

lertid i stället från perioden 1920 till 1937, så uppvisar denna enligt anförda beräkningsmetod en skördestegring av för vete 0,25 dt pr ha och år samt för råg 0,29 dt pr ha och år med en normalskörd 1920 av 20,5 och 15,0 dt pr ha samt 1937 av 24,8 och 20,0 dt pr ha för vete resp. råg. På mycket kort sikt (en ny 5-årsperiod) kan möjligen utvecklingen tänkas ansluta sig till dessa högre siffror, ehuru det förefaller mindre sannolikt. Utrymmet medger tyvärr icke att utförligt motivera dessa prognoser. De verkliga skördarna jämte enligt anförda metod uppskattade normalskördar återgivnas i följande sammanställning i dt pr ha:

<i>Vete</i>	1911—15	21—25	26—30	31—35	36	37	38	39
Verklig skörd . .	21,1	21,7	22,1	24,1	22,2	25,0	—	—
Normalskörd, baserad på perioden 1866—1935	20,0	21,7	22,5	23,3	23,7	23,8	24,1	24,2
D:o d:o 1920—37	—	21,3	22,5	23,8	24,6	24,8	25,1	25,3
<i>Råg</i>								
Verklig skörd . .	15,9	16,4	16,4	19,4	16,6	18,5	—	—
Normalskörd, baserad på perioden 1866—1935	15,7	16,4	16,7	17,0	17,2	17,2	17,3	17,3
D:o d:o 1920—37	—	15,9	17,4	18,8	19,7	20,0	20,3	20,6

Det bör icke förbises att skörden från år till år kan avvika starkt från här beräknade normalskördar, vilket är en följd av skördens på grund av mer eller mindre lämplig väderlek etc. stora variation. Sålunda gav år 1924 en veteskörd av 15,0 dt och en rågskörd av 10,5 dt pr ha, medan det följande året vetet gav 26,8 och rågen 19,5 dt pr ha. Variationen från 1924 till 1925 uppgår till 80 resp. 90 %. Det är bl. a. detta förhållande som gör det så svårt, för att icke säga omöjligt, att avpassa produktionen precis efter det egna behovet. Utjämnning från år till år måste ske genom anlitande av den internationella marknaden eller lagring var för sig eller i förening. Tillfälligt överskott kan givetvis också finna användning till utfodring.

Den totala brödsädesskörden växlar emellertid ej blott med hektarskördarnas storlek utan jämväl med den odlade arealens. Växlingarna härutinnan från år till år äro dock av relativt mindre storlek. Alltsedan omkring 1900 har emellertid i anslutning till en motsvarande relativ förskjutning i förbrukningen en omfattande övergång från råg- till veteodling ägt rum. — På grund av högre

*Jordbruksproduktionens utveckling*

hektarskördar för vete har denna omläggning bidragit att starkt öka den totala brödsädeskörden. — Den sammanlagda brödsädesarealen har däremot icke undergått så betydande förändringar, vilket illustreras av följande uppgifter om de med brödsäd (vår- och höstsäd) odlade arealerna i 1,000 ha:

	1911—15	21—25	26—30	31—35	36	37
Vete . . . . .	115,7	142,5	220,3	284,1	281,0	297,1
Råg . . . . .	387,7	338,2	277,8	221,6	215,0	212,0
S:ma	503,4	480,7	498,1	505,7	496,0	509,1

Med undantag för åren 1933 och 1934, då den sammanlagda brödsädesarealen — givetvis beroende på att brödsädesodlingen dessa år var mera gynnad av prisskyddsåtgärderna än andra driftsgrenar — steg till 528,8 respektive 526,2 tusen ha, ha brödsädesarealerna under den sista 5-årsperioden understigit och hållit sig i närheten av 500 tusen ha årligen. Det är också väsentligen de båda ifrågavarande åren, som de mycket diskuterade brödsädesöverskotten uppstått. Stora skördar medföra emellertid icke utan vidare, att överskott av kvarnduglig brödspannmål uppstå på marknaden. Alltefter skördens kvalitet samt priset på brödsäd i förhållande till foderspannmål utfodra jordbrukarna varierande mängder brödsäd. Till belysande av här berörda förhållanden anföras i följande sammanställning några uppgifter rörande skörd och omsättning av brödsäd pr skördeår i milj. kg.

<i>Vete</i>	1930—31	31—32	32—33	33—34	34—35	35—36	36—37
1. Skörd . . . . .	537 <sup>1</sup>	439 <sup>1</sup>	655	717	758	643	586
2. Hemmaförbrukn. . .	230	215	220	205	220	250	245
3. Saluöverskott . . .	307	224	435	512	538	393	341
4. Import . . . . .	126	198	69	48	40	48	53
5. S:ma av 3 o. 4 . . .	433	422	504	560	578	441	394
6. Handelsförmaln. . .	400	440	405	405	415	415	425
7. Överskott . . . . .	33	—18	99	155	163	26	—31

<i>Råg</i>	1930—31	31—32	32—33	33—34	34—35	35—36	36—37
1. Skörd . . . . .	436	283	433	463	517	429	353
2. Hemmaförbrukn. . .	300	230	270	265	285	290	250
3. Saluöverskott . . .	136	53	163	198	232	139	103
4. Import . . . . .	23	69	3	1	1	1	7
5. S:ma av 3 o. 4 . . .	159	122	166	199	233	140	110
6. Handelsförmaln. . .	130	145	120	120	120	130	135
7. Överskott . . . . .	29	—23	46	79	113	10	—25

<sup>1</sup> Skörden enl. den officiella statistiken har justerats enligt beräkningar, som utförts inom Jordbruksnämnden, jfr Landtmannen 1937 sid. 967 o. följande.

Till ovanstående sammanställning är att anmärka, att hemmaförbrukningen inkluderar förutom utsäde, förmalning för eget bruk samt direkt utfodring även en mindre kvantitet (för vete 9 à 10 milj. kg) försäljning till småkvarnar, sålunda närmast att jämföra med brödsäd till handelsförmalning. Av det årligen redovisade överskottet har större delen exporterats eller åter försålts till jordbrukarna som foderspannmål.

Som framgår av anförda uppgifter har importen sedan 1932—33 av vete inskränkt sig till i huvudsak vad man anser behövt för att få fram ett bakningskraftigt mjöl (under gynnsamma förutsättningar 40 milj. kg per år). Importen av råg har sedan anförda år nästan upphört. Som framhållits uppstodo de stora överskotten 1933—34 och 1934—35. Dessa voro emellertid endast till en mindre del frukten av ökad brödsädesareal, vilken endast översteg med c:a 6 à 7 % den normala. Till största delen voro dessa överskott beroende på de osedvanligt goda skördarna, vilka år 1933 för både vete och råg (höstsäd) med 2 dt pr ha och år 1934 för höstvetet med 4 dt pr ha samt för höstråg med 3 dt pr ha överstego normalskördar.

Av de sammanställda siffrorna kan man även draga den slutsatsen att vid den hemmaförbrukning samt den handelsförmalning, som förekommit de senaste åren, skulle vid normalskörd en brödsädesodling av ungefär 500 tusen ha, eller medelarealen för de båda senaste åren, fördelad mellan vete och råg på samma sätt som under nämnda år, vara tillräcklig för att fylla behovet. Allt eftersom normalskörden stiger och eventuellt brödförbrukningen avtager till förmån för animaliska produkter, frukt och grönsaker, skulle den för brödsäd utnyttjade arealen kunna minskas. Det behövs väl knappast framhållas, att större skördar än normalt givetvis komma att ge upphov till överskott och mindre skördar underskott. Möjligheterna till utjämning ha förut antytts. Det förtjänar emellertid framhållas, att hemmaförbrukningen är tämligen elastisk vad kvantiteten beträffar och desto mera elastisk ju närmare fodersädes- och brödsädespriserna ligga varandra. Den bör sålunda i viss utsträckning kunna bidra till den ifrågavarande utjämningen.

För animaliska produkter är utvecklingen i fråga om produktions- och saluöverskott något svårare att bestämma, då ett mindre omfattande statistiskt material står till förfogande på detta om-

### *Jordbruksproduktionens utveckling*

råde. På grund av de senaste årens framgångsrika utveckling för jordbrukarnas försäljningsorganisationer liksom på grund av prisregleringsåtgärderna har emellertid en allt större del av produktionen och försäljningen kommit under statistiken, och om denna utnyttjas väl kunna relativt säkra uppskattningar ske.

Med utgång från kontrollföreningarnas siffror för produktionen samt mejeristatistikens uppgifter om mjölkleveranser och leverantörer jämte statistiken över den avgiftspliktiga mjölken under senare år ha följande uppgifter beräknats över produktion, hemmaförbrukning och saluöverskott av mjölk i milj. kg. Den därvid använda metodiken är för komplicerad för att refereras här.

	1927	28	29	30	31	32	33	34	35	36
Produktion	4090	4060	4310	4500	4540	4540	4570	4650	4650	—
Hemmaförbr.	1447	1497	1689	1733	1809	1850	1871	1759	1730	—
Saluöverskott	2643	2563	2621	2767	2731	2690	2699	2891	2920	3035

Till de här anförda uppgifterna skall anföras, att de givetvis icke äro exakta. Som framhållits äro de beräknade och naturligtvis behäftade med vissa större eller mindre fel. Produktionssiffrorna för de allra sista åren torde på grund av beräkningsmetoden vara något för låga. Hemmaförbrukningen inkluderar förbrukning av mjölk och delvis även smör och ost hos producenterna själva samt mjölk till utfodring. Till den höga hemmaförbrukningen under åren 1929 till 1934 har en utvidgad gödkalvsuppfödning bidragit. I saluöverskottet ingår mjölk, försåld för direkt konsumtion samt för framställning av smör och ost, däribland även s. k. lantsmör för försäljning. Dessutom ingår i denna kvantitet också mjölk för tillverkning av de mejeriprodukter, som återtagas av producenterna. För åren 1927 och 1928 kan saluöverskottet möjligen ha blivit något för högt beräknat, beroende på de stora förändringarna i antalet mejerileverantörer dessa år. Från 1927 till 1935 skulle mjölkproduktionen enligt den gjorda beräkningen ha ökat med nära 600 milj. kg eller 15 %, motsvarande en genomsnittlig ökning av c:a 70 milj. kg pr år. För perioden 1929—1935 utgör ökningen 340 milj. kg eller cirka 8 %, motsvarande en genomsnittlig ökning av 57 milj. kg pr år. Saluöverskottet har från 1929 till 1936 ökat med cirka 400 milj. kg eller 15 %, motsvarande en ungefärlig genomsnittlig ökning av 60 milj. kg mjölk pr år. De anförda siffrorna få icke betraktas som representativa för

utvecklingen på lång sikt. Därtill är perioden allt för kort. Under förutsättning av att mjölkproduktionen i stort sett får arbeta under samma förhållanden som under den ifrågavarande perioden, synas siffrorna emellertid ungefärligen angiva tendensen. Saluöverskottet torde dock komma att stiga i relativt något hastigare tempo än produktionen, beroende bl. a. på minskningen i jordbruksbefolkningen.

Det förtjänar framhållas, att den här anförda produktionsstegringen har skett utan någon nämnvärd ökning av kostammen. Enligt de utförda husdjursräkningarna har antalet kor under de olika åren varit:

	1927	32	33	34	35	36
Kor i 1000 st. . . . .	1874	1925	1921	1930	1926	1921

Produktionsstegringen under dessa år är sålunda nästan helt resultatet av förbättrat utbyte pr djur, ett bättre komaterial och förbättrad teknik; utvecklingen är för övrigt enahanda även längre tillbaka i tiden. Detta har medfört, att en relativt större del av det använda fodret har kunnat utnyttjas som produktionsfoder. Vidare bör framhållas, att ifrågavarande produktionsökning kunnat ske utan en utökning av importerade fodermedel eller fodermedel framställda av importerade råvaror. Användningen av ifrågavarande fodermedel (oljekakor, annat kreatursfoder samt importerat kli) har uppgått till följande kvantiteter pr år:

	1929	30	31	32	33	34	35	36
Fodermedel i milj. kg . .	328	300	372	200	265	295	280	240

Ej heller synes skörden av egentliga foderväxter vara grunden för den ökade mjölkproduktionen, åtminstone icke i form av större skördemängder. Detta framgår närmare av följande tabell, som anger skörden av viktigare foderväxter i milj. foderenheter:

	1926—30	29	30	31	32	33	34	35	36
Hö, åker . . . . .	1968	1948	2022	2054	2130	1771	1811	1985	1916
» äng . . . . .	833	879	897	923	808	758	737	824	866
Foderrotfr. . . . .	320	308	379	319	335	259	299	280	276
Bete . . . . .	1148	1114	1173	1262	1273	1068	1087	1207	1182
Summa	4269	4249	4471	4558	4546	3856	3934	4296	4240

Däremot torde fodrets kvalitet ha väsentligt förbättrats. Vidare har utfodringen av andra fodermedel ökat och slutligen har foderstaten fått en allt lämpligare sammansättning, vilket möjliggör

### Jordbruksproduktionens utveckling

ett bättre utnyttjande av fodret. På dessa vägar finnes säkerligen plats för ytterligare utveckling.

Den ökade mjölkproduktionen har för den här behandlade perioden i stort sett kunnat vinna avsättning på den inhemska marknaden, huvudsakligen genom ökad förbrukning av smör; i viss utsträckning har även förbrukningen av ost och konsumtionsmjölk ökats. Samtidigt har emellertid förbrukningen av margarin stegrats betydligt, varför en mycket stark ökning i konsumtionen av matfett i form av smör och margarin ägt rum. Utvecklingen framgår närmare av nedanstående sammanställning, som upptager tillverkning, exportöverskott och inhemsk förbrukning av mejerismör samt förbrukning av margarin, allt i milj. kg.

Mejerismör	1927	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
Tillverkning	42,6	41,8	48,5	55,4	54,6	52,0	55,7	62,5	63,5	67,2	73,2
Exportöverskott	18,4	17,5	25,9	26,7	19,6	13,5	17,1	23,2	19,7	18,9	23,5
Förbrukning	24,2	24,3	23,6	28,7	35,0	38,5	38,6	39,3	43,8	48,3	49,7
Margarinförbrukn.	44,3	52,9	57,5	54,9	50,9	50,6	50,9	52,8	55,2	56,1	58,8

Härtill bör läggas att förbrukningen av lantsmör under perioden på grund av ökad övergång till mejeridrift gått tillbaka från c:a 16 à 17 milj. till omkring 4 milj. kg för närvarande. Förbrukningen av såväl smör som margarin har som siffrorna visa varierat rätt väsentligt under olika kortare perioder. Utrymmet medger icke att belysa orsakerna härtill. Siffrorna ha anförts endast för att visa konsumtionsutvecklingen. I stort sett är denna relativt gynnsam för smör, och man torde kunna räkna med en genomsnittlig konsumtionsökning av c:a 30 % från 1927 till 1937. Till denna stegring i konsumtionen ha under de senaste åren bl. a. förbättrade konjunkturer bidragit. Det är att märka att konsumtionstegringen under denna tid ägt rum samtidigt som priserna stigit. På lång sikt torde det få betraktas som mycket sannolikt, att förbrukningen av smör kommer att fortsätta att stiga, även om kanske icke i samma relation som hittills. Stöd för ett sådant antagande har man i det förhållandet, att konsumtionsvanans förändring går i en sådan riktning i och med att levnadsstandarderna stegras. Vidare förtjänar framhållas, att smöret jämte övriga mejeriprodukter alltmer uppmärksammas som våra viktigaste skyddsfödoämnen. På kort sikt kan emellertid avsättningsbekymmer komma att anmäla sig, särskilt om konjunkturen skulle fortsätta att avmattas. Efterfrågan på smör är ej blott relativt

elastisk i förhållande till priserna utan även i förhållande till inkomsterna (köpkraften). I samma mån som konjunkturen på världsmarknaden försvagas tendera exportpriserna att sjunka, vilket för övrigt redan skett. Smörpriserna i England ha under innevarande år gått tillbaka mer än som brukar vara normalt för säsongen. Under sådana omständigheter ter sig tanken på eventuellt ökad export av smör icke lockande. Mot bakgrunden härav får man givetvis också se de förslag, som nu även ur jordbrukspolitisk synpunkt framföras, syftande till att göra smöret mera konkurrenskraftigt gentemot margarin — det ligger dock utanför ramen av denna artikel att diskutera dessa förslag.

Produktionen av kött och fläsk befinner sig i ett annat läge än mjölkproduktionen. Vad först nötkött beträffar så är produktionen härav en sekundär driftsgren. Nötkött i vårt land är att betrakta som en biprodukt från mjölkproduktionen. Denna produktions omfattning är beroende på utgallringens storlek, som visserligen kan växla starkt från år till år men som icke är föremål för så stora förändringar på längre sikt. Gödkalvsproduktionens storlek synes vara mest beroende på förhållandet mellan kött- och mjölkpriserna. Endast i den mån som de förra ställa sig gynnsamma för en längre period, kan man alltså räkna med någon mera avsevärd långsiktig stegring. Vad slutligen fläskproduktionen beträffar, äro dess förändringar på lång sikt för närvarande helt beroende av tillgången på importerade fodermedel. Den politik, som förts under de senare åren rörande fodermedelsimporten, har ju varit sådan att fläskproduktionen något begränsats. De i följande sammanställning meddelade uppgifterna om saluöverskottets storlek, i milj. kg, bestyrka vad här framhållits. Beräkningen har skett med utgång från den statistiskt redovisade försäljningen 1936, vilken applicerats bakåt på ett index utvisande medelkonsumtionen i Stockholm, Norrköping och Malmö. Hänsyn har tagits till förändringarna i befolkningen samt till export och import.

<i>Saluöverskott</i>	1927	28	29	30	31	32	33	34	35	36
Nötkött milj. kg	67	67	71	67	61	61	63	64	62	69
Gödkalv » »	30	30	33	35	35	33	34	31	30	25
Fläsk » »	108	119	110	133	137	128	128	132	115	114

*Export*

Fläsk milj. kg	26,7	22,6	19,7	27,8	29,1	21,4	20,5	19,1	13,2	12,7
----------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

De anförda siffrorna omfatta icke hela försäljningen och göra icke heller anspråk på att återge försäljningens storlek med absolut noggrannhet. Däremot torde de rätt väl indicera förändringarna under perioden, vilket icke är fallet med siffror hämtade ur besiktningsstatistiken. Den utrikeshandel med kött och fläsk, som ej medtagits i ovanstående sammanställning, är av tämligen obetydlig omfattning. Importen av fläsk brukar variera mellan 1 och 3 milj. kg pr år. För nötkött väga import och export ungefär jämnt, medan exporten av levande nötkreatur uppgår till 6 à 8 tusen stycken, motsvarande ungefär 2 milj. kg kött. Bortsett från den export av bacon, som går till England för fyllande av den åt Sverige anvisade kvoten, finner sålunda produktionen av kött och fläsk huvudsakligen avsättning på den inhemska marknaden.

Även om det, såsom erfarenheten också visat, kan ställa sig svårt att reglera en sådan marknad som vår kött- och fläskmarknad, så att den prisnivå, som angives i riksdagsdirektiven, uppnås, synes den ändå icke erbjuda regleringsproblem av samma svårighetsgrad som marknaden för mjölk och mejeriprodukter vare sig på längre eller kortare sikt. Fläskproduktionen kan som framhållits rätt effektivt begränsas genom begränsning av fodermedelsimporten utan att själva begränsningsåtgärden i och för sig i högre grad behöver stegra produktionskostnaderna. Mjölproduktionen är stadd i en naturlig utveckling. Att genom mer eller mindre drastiska åtgärder söka begränsa den bjuder emot hos varje ekonomiskt tänkande människa, då det såsom tydligt torde ha framgått, måste betyda ett ofullständigt utnyttjande av produktionsapparaten och stegrade produktionskostnader. Vissa justeringar kunna naturligtvis tänkas inom ramen av en klok ekonomisk planläggning men de bli icke av så stor betydelse för produktionsvolymen.

Den här utförda analysen för de viktigaste produktionsgrenarna har sålunda visat att en ökning av produktionen på lång sikt för-siggått även under den ifrågavarande perioden. I huvudsak är denna produktionsökning ett resultat av förbättrad teknik. Steg-ringen torde emellertid icke vara så stor som vissa statistiska serier låta förmoda.<sup>1</sup> De ökade omsättningskvantiteterna, som

<sup>1</sup> Den uppfattning angående jordbrukets produktionsutveckling, som med stöd av sammanställd statistik och utförda beräkningar framförts i denna uppsats, avviker i flera avseenden från den amanuens Gunnar Lange kommit till i sin inom befolkningskommissionen utförda utredning (statens offentliga utred-

t. ex. mejeri- och besiktningsstatistiken redovisa äro sålunda delvis beroende på förändrade avsättningsvägar och noggrannare uppgifter. Vidare har analysen visat att vi beträffande brödspannmål samt kött och fläsk äro ungefärligen självförsörjande<sup>1</sup> med den omfattning produktionen inom dessa grenar f. n. har, om hänsyn tages till importbehovet av vete för framställning av bakningskraftigt mjöl samt till den fläskexport som motsvarar vårt lands kvot i England. För smör däremot ha vi ett betydande exportöverskott, vilket som bekant måste avsättas till låga priser och som hotar att ökas, samtidigt som vi ha en stor konsumtion av matfett, framställt av importerade råvaror. Ifrågavarande konsumtion håller dessutom på att stiga i hastigare tempo än smörförbrukningen, ett förhållande som är värt att såväl ur jordbrukets som även ur folkhälsans synpunkt fästa uppmärksamheten på.

---

ningar nr 6, 1938). Amanuens Lange har genom att alltför direkt använda sig av sagda serier otvivelaktigt kommit att uppskatta produktionsökningen, när det gäller den animaliska produktionen, till allt för höga siffror.

<sup>1</sup> För undvikande av missförstånd bör framhållas, att avspärningssynpunkter icke lagts på frågan.